

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลสบป่อง

อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2567

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลล้าลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้นำแนวคิดของ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของ ชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินได้ ดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของ พื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ทั้งนี้ สพด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้ เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-10
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-1
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-1

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-3
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-5
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ พ.ศ.2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดินตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2566	2-10
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2566	2-11
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2565	2-12
3-1	สมบัติดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัด แม่ฮ่องสอน	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	6-4
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2571	7-2
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-3
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัด แม่ฮ่องสอน 5 ปี (พ.ศ. 2567- 2571)	7-4
7-4	ระดับการสูญเสียดินของตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	7-6

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-2
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-5
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-9
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-3

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วย ชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

- 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี
- 2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น
- 3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

- 1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพของทรัพยากรของตำบล

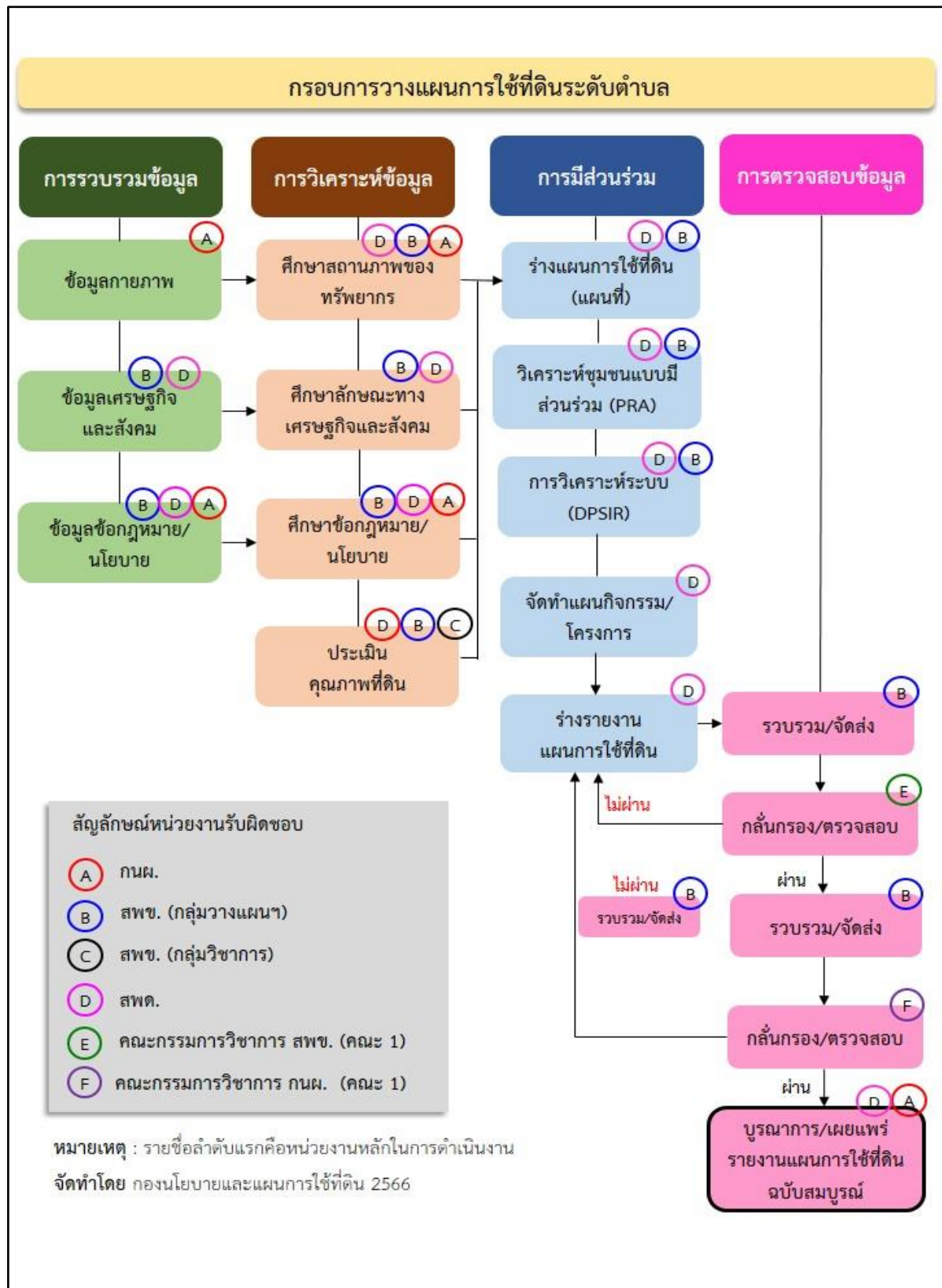
- 2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

- 3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“พัฒนาชุมชนสู่การเป็นตำบลเข้มแข็ง” (องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอปางมะผ้า มีพื้นที่ประมาณ 306.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 191,531 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลนาปู่ป้อม ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ตำบลเมืองแปง ตำบลทุ่งยาว ตำบลแม่นาเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า ตำบลแม่นาเติง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

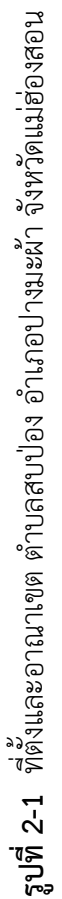
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านสบป่อง	หมู่ที่ 5 บ้านแม่อุ้มอง
หมู่ที่ 2 บ้านน้ำริน	หมู่ที่ 6 บ้านกิดสามสิบ
หมู่ที่ 3 บ้านไร่	หมู่ที่ 7 บ้านหนองตอง
หมู่ที่ 4 บ้านหนองผาจ้ำ	หมู่ที่ 8 บ้านแม่หมูลีซอ

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันสูง มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ลูกคลื่นลอนลาด ลูกคลื่นลอนชัน เนินเขา และพื้นที่สูงชัน เป็นพื้นที่ภูเขาที่มีความสูงประมาณ 400-1,200 เมตรจากระดับทะเลปานกลาง มีแม่น้ำของ แม่น้ำปาย ไหลลงมาจากเทือกเขาเป็นทางน้ำสายหลัก และมีลำน้ำ ลำห้วยขนาดเล็กมากมาย เช่น น้ำของ น้ำแม่กลาง น้ำลาง ห้วยม่วง ห้วยแม่ยาน ห้วยน้ำริน ห้วยน้ำกัต ห้วยเตือ ห้วยแม่อุ้มองหลวง ห้วยฮี้

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ.2537-2566 พบว่า ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 26.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 38.9 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 14.8 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,294 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 140 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดในเดือนสิงหาคม มีปริมาณฝน 253.8 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 25 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี พ.ศ.2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETO) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงกลางเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินไป เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

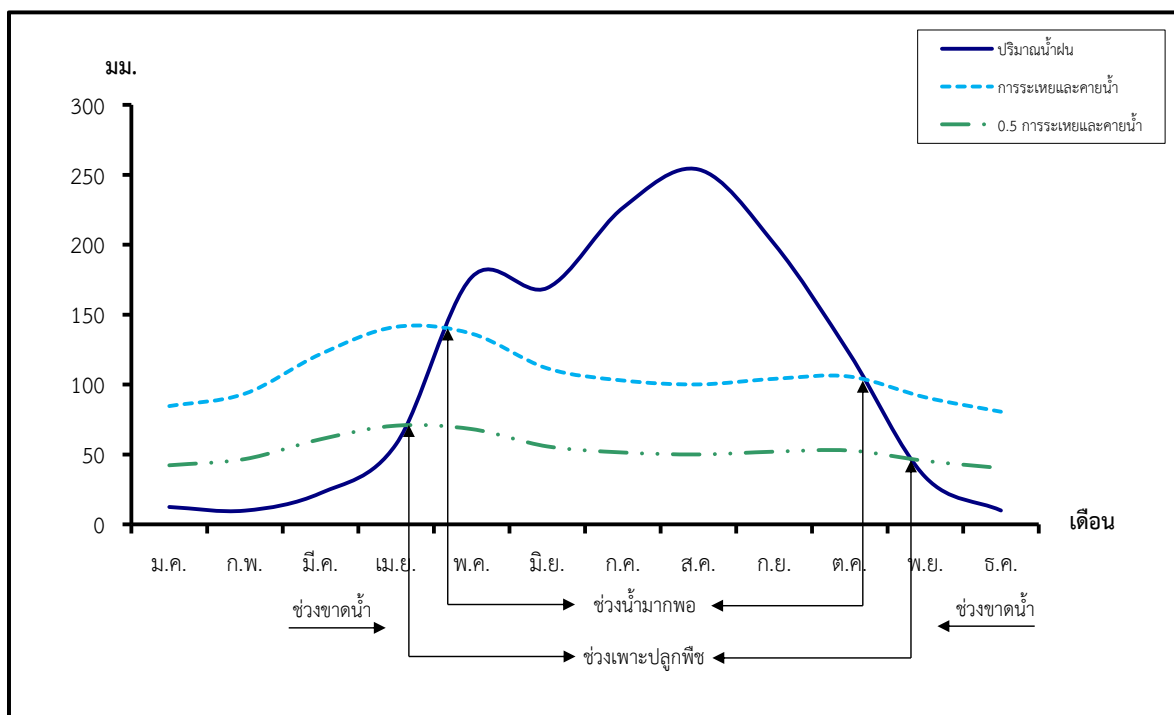
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ พ.ศ.2537-2566 ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดแม่ฮ่องสอน^{/1}

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ^{/2} (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ^{/2} (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	14.8	29.9	21.0	75.0	12.5	1.8	84.6	12.3
ก.พ.	15.0	33.3	22.9	66.0	9.9	1.3	93.5	9.7
มี.ค.	18.5	36.9	26.9	57.0	22.4	2.7	121.8	21.6
เม.ย.	23.0	38.9	30.4	56.0	57.4	6.1	141.3	52.1
พ.ค.	24.0	36.2	29.2	71.0	176.8	17.0	136.4	126.8
มิ.ย.	24.0	33.6	28.0	79.0	169.1	21.8	111.6	123.3
ก.ค.	23.7	32.5	27.3	82.0	226.4	24.1	102.9	144.4
ส.ค.	23.5	32.2	27.1	84.0	253.8	25.3	100.1	150.4
ก.ย.	23.4	32.9	27.2	83.0	200.7	20.3	104.1	136.3
ต.ค.	21.6	32.7	26.6	82.0	121.9	13.5	105.7	98.1
พ.ย.	19.7	31.0	24.5	80.0	33.9	4.8	90.9	32.1
ธ.ค.	16.5	28.9	21.6	79.0	10.0	1.9	80.6	9.8
เฉลี่ย	20.6	33.3	26.1	74.5	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,294.8	140.6	1,273.6	916.9

หมายเหตุ : ^{/1} เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

^{/2} จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่า สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-3) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,939 ไร่ หรือร้อยละ 1.01 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 40,902 ไร่ หรือร้อยละ 21.34 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 430 ไร่ หรือร้อยละ 0.23 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาข้าว+พืชผัก นาข้าว+ข้าวโพด
- 2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 1,062 ไร่ หรือร้อยละ 0.54 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ข้าวโพด พืชไร่ผสม ข้าวโพด+ถั่วเหลือง
- 3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 21 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยางพารา กาแฟ/ลิ้นจี่ ไม้ยืนต้นผสม
- 4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 906 ไร่ หรือร้อยละ 0.45 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ส้ม มะม่วง ถั่วลิสง
- 5) พืชสวน มีเนื้อที่ 1 ไร่ เป็น พืชผัก
- 6) ไร่หมุนเวียน มีเนื้อที่ 38,482 ไร่ หรือร้อยละ 20.11 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชไร่ผสม (ไร่หมุนเวียน) ข้าวโพด (ไร่หมุนเวียน) ข้าวไร่ (ไร่หมุนเวียน)

2.5.3 พื้นที่ป่า มีเนื้อที่ 147,946 ไร่ หรือร้อยละ 77.25 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าไม่ผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 430 ไร่ หรือร้อยละ 0.23 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,939	1.01
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	7	-
U202	หมู่บ้านชาวไทยภูเขา	1,740	0.91
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	103	0.05
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	89	0.05
A	พื้นที่เกษตรกรรม	40,902	21.34
A100	นาร้าง	21	0.01
A101	นาข้าว	352	0.19
A101+A202	นาข้าว+ข้าวโพด	27	0.01
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	30	0.02
A200	ไร่ร้าง	60	0.03
A201	พืชไร่ผสม	248	0.13
A202	ข้าวโพด	350	0.18
A202/A209	ข้าวโพด/ถั่วเหลือง	219	0.11
A202/A216	ข้าวโพด/ข้าวไร่	34	0.02
A202/A411	ข้าวโพด/กล้วย	2	-
A209	ถั่วเหลือง	4	-
A209+A502	ถั่วเหลือง+พืชผัก	4	-
A216	ข้าวไร่	133	0.07
A216+A502	ข้าวไร่+พืชผัก	8	-
A301	ไม้ยืนต้นผสม	3	-
A302	ยางพารา	13	0.01
A312/A406	กาแฟ/ลิ้นจี่	5	-
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	11	0.01
A401	ไม้ผลผสม	41	0.02
A402	ส้ม	616	0.32
A402/A407	ส้ม/มะม่วง	24	0.01

ตารางที่ 2 2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A406	ลีนจี	18	0.01
A407	มะม่วง	83	0.04
A407/A413	มะม่วง/ลำไย	8	-
A407/A612	มะม่วง/ถั่วดำ ถั่วแดง (ไร่หมุนเวียน)	8	-
A407/A616	มะม่วง/ข้าวไร่ (ไร่หมุนเวียน)	5	-
A410	น้อยหน่า	1	-
A411	กล้วย	82	0.04
A423	ไม้ผลเมืองหนาว	9	-
A502	พืชผัก	1	-
A600	ไร่หมุนเวียนร้าง	4,605	2.41
A601	พืชไร่ผสม (ไร่หมุนเวียน)	8,484	4.43
A602	ข้าวโพด (ไร่หมุนเวียน)	6,084	3.18
A602/A612	ข้าวโพด (ไร่หมุนเวียน)/ถั่วดำ ถั่วแดง(ไร่หมุนเวียน)	3,823	2.00
A602/A616	ข้าวโพด (ไร่หมุนเวียน)/ข้าวไร่(ไร่หมุนเวียน)	5,080	2.65
A602+A502	ข้าวโพด (ไร่หมุนเวียน)+พืชผัก	70	0.04
A609	ถั่วเหลือง (ไร่หมุนเวียน)	32	0.02
A610	ถั่วลิสง (ไร่หมุนเวียน)	38	0.02
A610/A612	ถั่วลิสง (ไร่หมุนเวียน)/ถั่วดำ ถั่วแดง (ไร่หมุนเวียน)	7	-
A612	ถั่วดำ ถั่วแดง (ไร่หมุนเวียน)	2,250	1.18
A612/A615	ถั่วดำ ถั่วแดง (ไร่หมุนเวียน)/งา (ไร่หมุนเวียน)	16	0.01
A612/A616	ถั่วดำ ถั่วแดง (ไร่หมุนเวียน)/ข้าวไร่ (ไร่หมุนเวียน)	1,703	0.89
A612/A636	ถั่วดำ ถั่วแดง (ไร่หมุนเวียน)/เผือก (ไร่หมุนเวียน)	790	0.41
A615	งา (ไร่หมุนเวียน)	2	-
A616	ข้าวไร่ (ไร่หมุนเวียน)	5,419	2.83
A616+A502	ข้าวไร่ (ไร่หมุนเวียน)+พืชผัก	7	-
A629	พริก (ไร่หมุนเวียน)	13	0.01
A636	เผือก (ไร่หมุนเวียน)	59	0.03
F	พื้นที่ป่าไม้	147,946	77.25
F101	ป่าไม่ผลัดใบสมบูรณ์	10,519	5.49
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	86	0.05
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	137,341	71.71

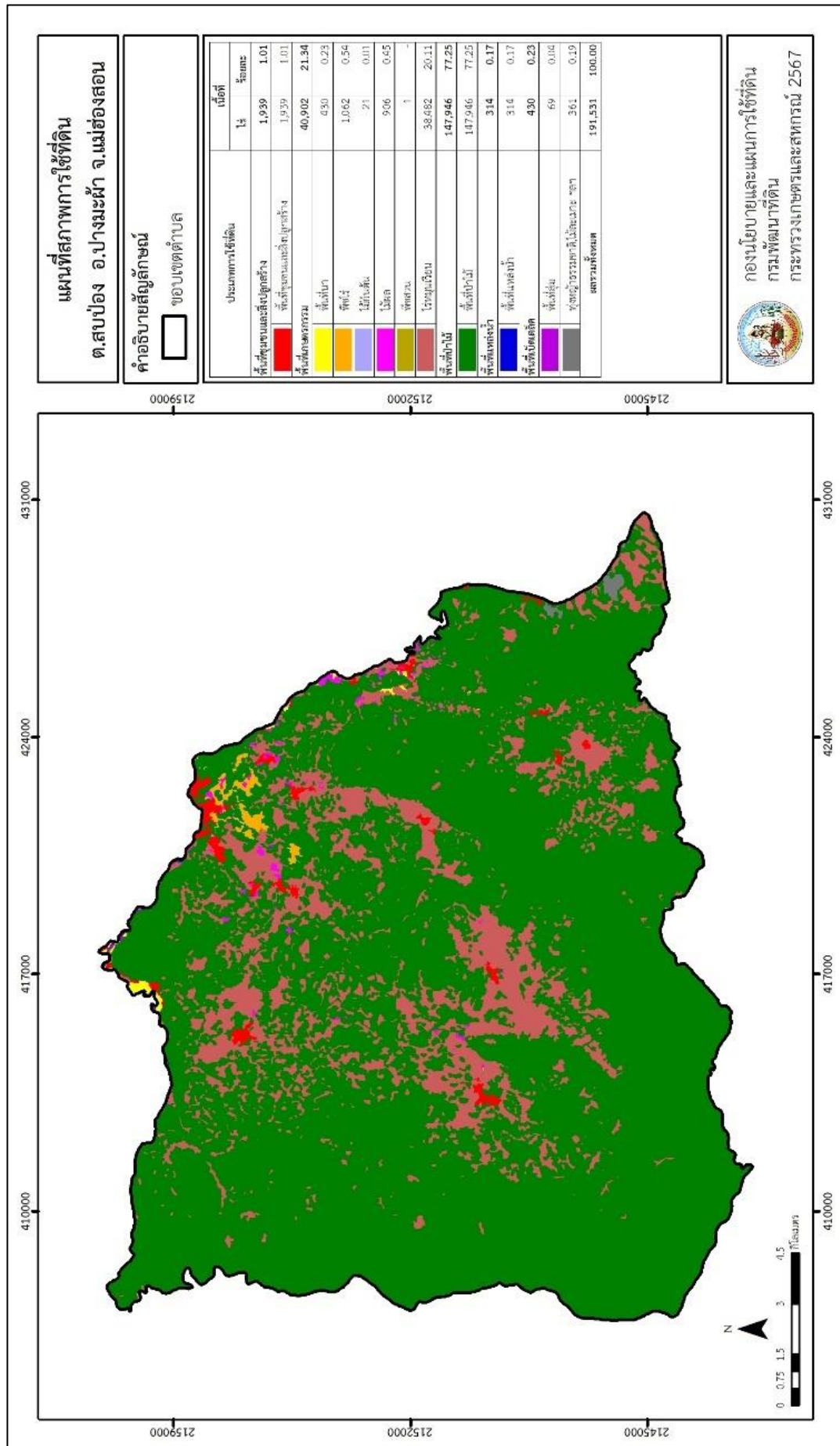

ตารางที่ 2 2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	430	0.23
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	355	0.19
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	6	-
M201	พื้นที่ลุ่ม	69	0.04
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	314	0.17
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	314	0.17
ผลรวมทั้งหมด		191,531	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลสบป่อง มีประชากรรวม 8,285 คน แยกเป็นชาย 4,276 คน เป็นหญิง 4,009 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 27 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,851 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,550 ครัวเรือน หรือร้อยละ 40.25 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 2,301 ครัวเรือน หรือร้อยละ 59.75 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 191,531 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,851 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) จากการวิเคราะห์ พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 49.74 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของตำบลมีเนื้อที่เกษตรกรรม 40,902 ไร่ หรือร้อยละ 21.34 ของเนื้อที่ตำบล และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 26.39 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกพืชไร่ และทำนา โดยจำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,550 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ ข้าว เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่าย และบริโภคในครัวเรือน

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลสบป่อง	3,851	4,276	4,009	8,285
หมู่ที่ 0 สบป่อง	3	172	147	319
หมู่ที่ 1 สบป่อง	1,422	883	858	1,741
หมู่ที่ 2 น้ำริน	254	313	292	605
หมู่ที่ 3 ไร่	629	808	732	1,540
หมู่ที่ 4 หนองผาจำ	304	407	356	763
หมู่ที่ 5 แม่อุ้มอง	167	280	253	533
หมู่ที่ 6 กัดสามสิบ	502	643	583	1,226
หมู่ที่ 7 หนองตอง	299	396	399	795
หมู่ที่ 8 แม่หมูลีซอ	271	374	389	763

ที่มา: กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	3,851	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,550	40.25
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	2,301	59.75

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2567 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 174,634.79 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 60,150.48 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 134,741.90 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 46,409.94 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 39,892.89 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 13,740.54 บาท ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2565

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลสบป่อง	150,817.09	18,347.83	1,901.80	3,568.07	174,634.79	60,150.48	134,741.90	46,409.94
หมู่ที่ 1 สบป่อง	120,300.35	3,922.26	0	0	124,222.61	69,476.28	16,268.55	9,098.81
หมู่ที่ 2 น้ำริน	195,142.86	46,857.14	0	0	242,000.00	78,064.52	44,857.14	14,470.05
หมู่ที่ 3 ไไร่	608,031.61	45,011.52	17,046.65	31,618.18	701,707.96	275,413.90	269,503.65	105,962.50
หมู่ที่ 4 หนองผาจ้า	165,346.54	134,950.50	1,980.20	0	302,277.24	76,901.77	33,514.85	8,526.45
หมู่ที่ 5 แม่ฮ่อมอง	499,852.81	130,705.62	34,439.39	39,145.45	704,143.29	210,714.44	180,590.92	53,515.03
หมู่ที่ 6 กัดสามสิบ	326,638.33	3,270.27	1,986.90	13,262.41	345,157.91	105,067.79	297,421.42	90,760.68
หมู่ที่ 7 หนองตอง	190,372.22	0	0	0	190,372.22	52,476.26	161,877.78	44,621.75
หมู่ที่ 8 แม่หลิวซ้อ	259,447.06	8,023.53	2,963.53	8,152.94	278,587.06	85,943.43	912,286.47	256,920.29

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

- 1) ป่าอนุรักษ์ พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย เนื้อที่ 187,826 ไร่
- 2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ คือ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 215 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 130,452 ไร่
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เนื้อที่ 32,541 ไร่
- 3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เนื้อที่ 23,346 ไร่
- 4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 5,192 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลสบป่อง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,294.8 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลสบป่อง มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำของ น้ำแม่กลาง น้ำลาด น้ำแม่ของ น้ำปาย ห้วยเตือ ห้วยน้ำกุด ห้วยน้ำราง ห้วยน้ำริน ห้วยน้ำฮู ห้วยป่าแดง ห้วยผักมัน ห้วยผีแม่ ห้วยม่วง ห้วยแม่ยาน ห้วยแม่หมู ห้วยแม่อุ่มหลง ห้วยไร่ ห้วยสปัน ห้วยเสือร้อง ห้วยหลักสิง ห้วยห้า ห้วยฮี และห้วยไฮ

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลสบป่อง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการ จำนวน 9 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชน จำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 8 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 1 หน่วยแผนที่ดิน คือ หน่วยแผนที่ดิน AC-spd,col-sIA ดินตะกอนน้ำพาเชิงชันที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วและเป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 774 ไร่ หรือร้อยละ 0.40 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 7 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน AC-mw,col-sIA ดินตะกอนน้ำพาเชิงชันที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 488 ไร่ หรือร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Li-gclE ชุดดินลี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 10 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Ws-clC ชุดดินวังสะพุง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 38 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Ws-clD ชุดดินวังสะพุง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 12-20 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 146 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล

5) หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clB ดินวังสะพุงที่เป็นดินลิกมาก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 401 ไร่ หรือร้อยละ 0.21 ของเนื้อที่ตำบล

6) หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd-clC ดินวังสะพุงที่เป็นดินลิกมาก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 410 ไร่ หรือร้อยละ 0.21 ของเนื้อที่ตำบล

7) หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd,gm-clB/b ดินวังสะพุงที่เป็นดินลิกมากและมีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทา มีเนื้อที่ 149 ไร่ หรือร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน SC พื้นที่ลาดชันเชิงชัน มีเนื้อที่ 189,115 ไร่ หรือร้อยละ 98.74 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินตื้น มีเนื้อที่ 10 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล คือ ชุดดินลี (Li)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

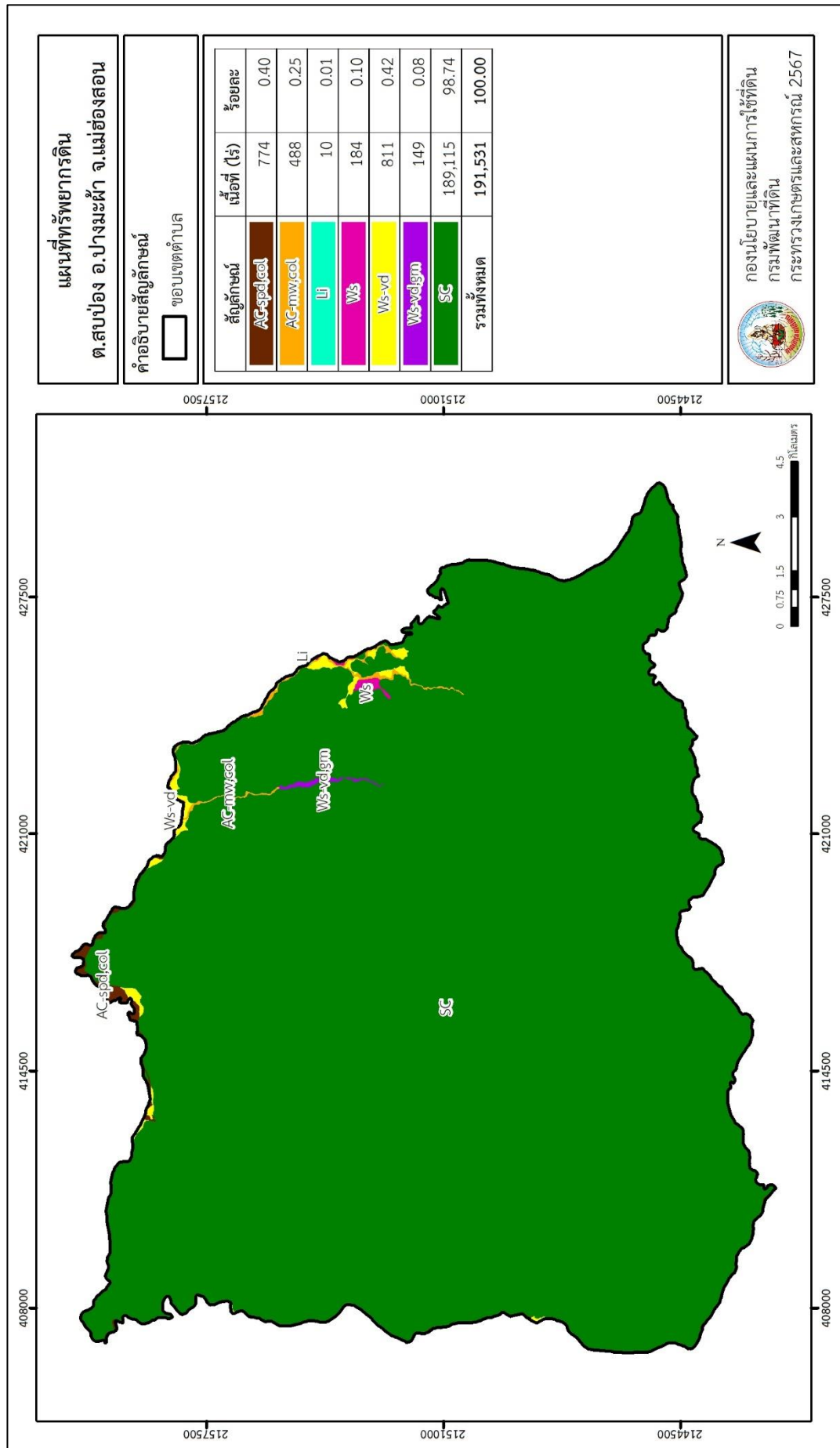
ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า	ความลึกของชั้นจาร์ไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
AC-mw,col-sIA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	10 - 20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	488	0.25
AC-spd,col-sIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	10 - 20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	598	0.31
AC-spd,col-sIA*	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	10 - 20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	176	0.09
Li-gcIE	20-35	25-50	ดี	ปานกลาง	10 - 20	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	<2	-	10	0.01
Ws-clC	5-12	50-100	ดี	ปานกลาง	10 - 20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	38	0.02
Ws-clD	2-5	50-100	ดี	ปานกลาง	10 - 20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	146	0.08
Ws-vd,ggm-clB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ปานกลาง	10 - 20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	149	0.08
Ws-vd-clB	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	10 - 20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	401	0.21
Ws-vd-clC	5-12	>150	ดี	ปานกลาง	10 - 20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	410	0.21
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	189,115	98.74
รวมทั้งหมด											191,531	100

หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลสบป่อง คือ

- 1) ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร น้ำอุปโภค/บริโภค
- 2) ปัญหาที่ดินเกือบทั้งหมดของตำบลสบป่องอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินและอาศัย
- 3) การชะล้างพังทลายของดิน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 4) ระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร ในตำบลสบป่อง มีความต้องการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตร น้ำอุปโภค/บริโภค อย่างเป็นระบบ
- 2) เร่งออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 3) แก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการเกษตรและปรับปรุงบำรุงดิน
- 4) แก้ไขระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.2) นโยบายภาครัฐ
- 1.3) การใช้พื้นที่ไม่ตรงกับศักยภาพ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 5 ประการ คือ

- 2.1) แหล่งน้ำมีน้อย ขาดการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ
 - 2.2) พื้นที่นอกเขตป่ามีน้อยมาก ทำให้ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยานแห่งชาติ
 - 2.3) ใช้ประโยชน์พื้นที่ลาดชัน โดยขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 2.4) เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยว ใช้สารเคมีทางเกษตรมาก
 - 2.5) หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขขั้นพื้นฐานได้
- สาธารณสุขขั้นพื้นฐานไม่ครอบคลุม ๖ (อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์)

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 4 ประการ คือ

- 3.1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และเพื่ออุปโภค/บริโภค
- 3.2) ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 3.3) การชะล้างพังทลายของดิน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 3.4) ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 2 ประการ คือ

- 4.1) ผลผลิตพืชตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง
- 4.2) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไม่เพียงพอ มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

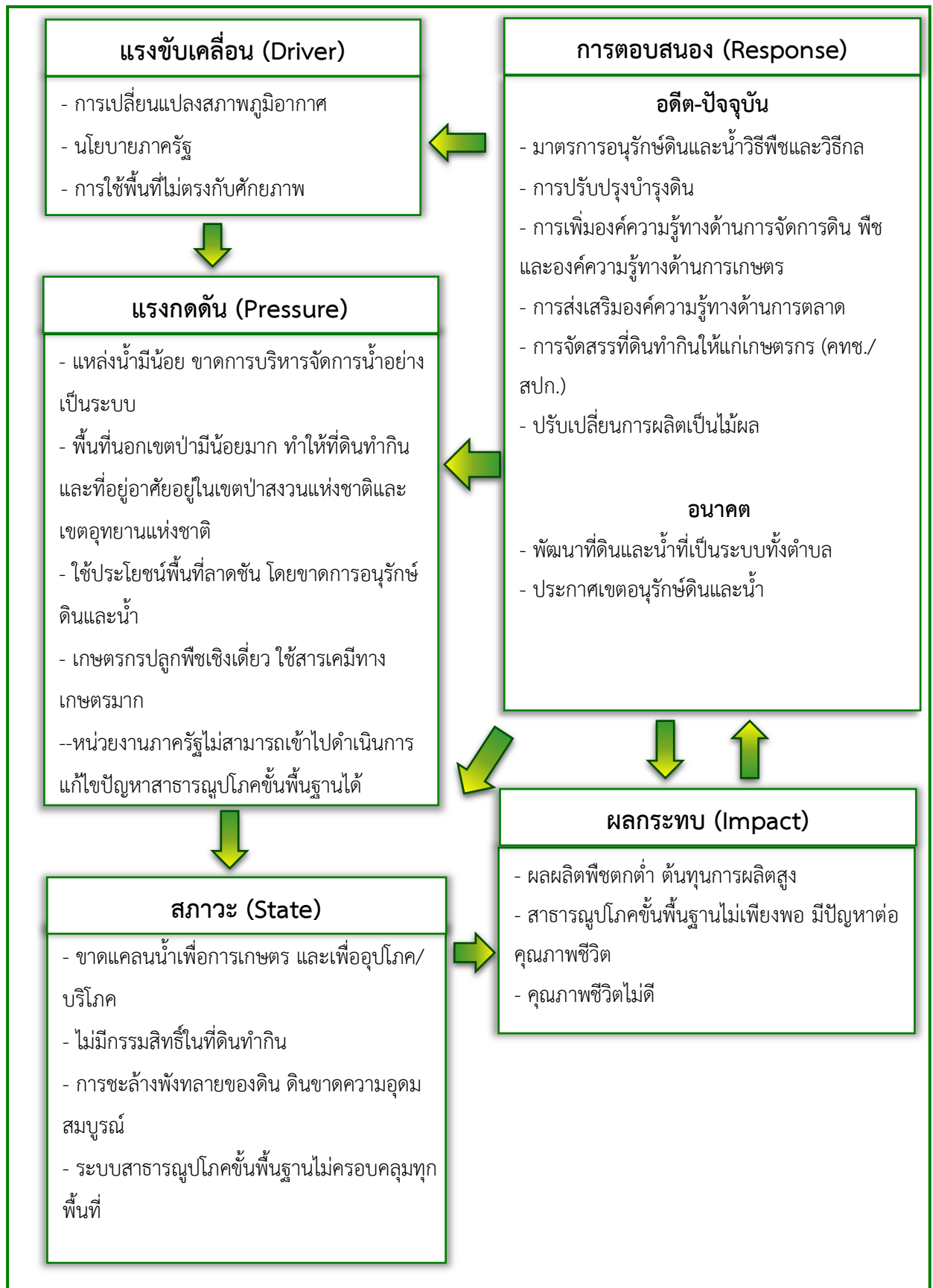
อดีต-ปัจจุบัน

- 5.1) มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีพืชและวิธีกล
- 5.2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 5.3) การเพิ่มองค์ความรู้ทางด้านการจัดการดิน พืช และองค์ความรู้ทางด้านการเกษตร
- 5.4) การส่งเสริมองค์ความรู้ทางด้านการตลาด
- 5.5) การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกร (คทช./สปก.)
- 5.6) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นไม้ผล

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

- 1) ข้าวโพด เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกข้าวโพดช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน มีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยว 6-7 เดือน
- 2) งา เกษตรกรจะปลูกงาในช่วงปลายต้นฝน ประมาณเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม มีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยว ประมาณ 2-3 เดือน
- 3) ถั่วแดงและถั่วดำ เกษตรกรจะปลูกถั่วในช่วงปลายฤดูฝน หลังจากการเก็บเกี่ยวงา ประมาณเดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายน มีอายุการจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยว 2-3 เดือน
- 4) ข้าวตอย เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลือกปลูกข้าวตอยช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายน ถึงเดือนธันวาคม มีอายุจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยว 6-7 เดือน
- 5) กระเทียม ในพื้นที่ที่พอมีระบบน้ำเพื่อการเกษตร เช่น หมู่ที่ 4 บ้านผามอญ และหมู่ที่ 5 บ้านเมืองแพม เกษตรกรจะปลูกกระเทียมในช่วงต้นฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ หลังจากการเก็บเกี่ยวพืชที่ปลูกในช่วงฤดูฝน มีอายุการจากวันปลูกถึงเก็บเกี่ยว ประมาณ 4 เดือน

ดังรายละเอียดในรูปที่ 4-2

เดือน ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1.ข้าวโพด					ข้าวโพด							
2.ข้าวตอย						ข้าวตอย						
3.กระเทียม	กระเทียม										กระเทียม	
4.ถั่วลิสงลายเสือ	ถั่วลิสงลายเสือ											ถั่ว
5.มะม่วง	มะม่วง											
6.ส้ม	ส้ม											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ของตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิตและคำณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดินซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพด ถั่วลิสง ส้ม กระเทียม พักทอง

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยที่ดิน	ข้าวไร่	ข้าวโพด	ถั่วลิสง	ส้ม	กระเทียม	ฟักทอง
AC-mw,col-sIA	S2o	S2o	S2os	S2os	S2s	S1
AC-spd,col-sIA	S3o	S3o	S3o	S3o	N	S3o
AC-spd,col-sIA	S3o	S3o	S3o	S3o	N	S3o
Li-gclE	N	N	N	N	N	N
Ws-clC	S2e	S2er	S2es	S2rs	S2ers	S2er
Ws-clD	S3e	S3e	S3e	S2ewrs	S2ers	S3e
Ws-vd,gm-clB/b	S2o	S2o	S2os	S2os	S2es	S1
Ws-vd-clB	S1	S1	S2s	S2s	S2s	S1
Ws-vd-clC	S2e	S2e	S2es	S2s	S2es	S2e

หมายเหตุ : * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาพการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี ช่วงปี 2566-2570 เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดิน และที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลหมายถึงเกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดิน หรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 185,444 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 96.82 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 146,346 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 76.41 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 34 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยไว้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดังเดิม

3) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 39,064 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 20.40 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก แฝวถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่นส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง และ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 1,844 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.96 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 208 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 1,566 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.82 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรบางส่วนปลูกถั่วลิสงลายเสือ และบางส่วนปลูกมะม่วงและส้ม

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันเป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 70 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันบางส่วนปลูกมะม่วง และส้ม

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,941 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.01 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตคือ ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,852 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.97 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

2) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 89 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท่องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน โรงเรียน เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 311 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 1 เขตคือ ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 311 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 432 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.23 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น ที่ทิ้งขยะ

6.2.6 เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 1,560 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.81 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	1 เขตพื้นที่ป่าไม้	185,444	96.82
1100	1) เขตป่าไม้สมบูรณ์	146,346	76.41
1200	2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	34	0.02
1300	3) เขตฟื้นฟูธรรมชาติ	39,064	20.40
	2 เขตพื้นที่เกษตรกรรม	1,844	0.96
	2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	1,774	0.93
2221	1) เขตทำนา	208	0.11
2225	2) เขตปลูกพืชทางเลือก	1,566	0.82
	2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	70	0.04
2320	1) เขตปลูกไม้ผล	70	0.04
	3 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,941	1.01
3100	1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,852	0.97
3300	2) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	89	0.05
	4 พื้นที่แหล่งน้ำ	311	0.16
4100	1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	311	0.16
5000	5 เขตพื้นที่อื่น ๆ	432	0.23
6000	6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,560	0.81
	รวม	191,531	100.00

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลสบป่อง ไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่นนำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรร ให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1 และ ตารางที่ 7-3)

7.2.1 เขตพื้นที่ป่าไม้

1) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม/เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน (หมอดินอาสา)
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง
- (3) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

7.2.2 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดและส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (3) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (4) การจัดหาปูนโดโลไมท์และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (5) การส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน (หมอดินอาสา)
- (6) การตรวจวิเคราะห์ดิน

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง
- (2) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) การพัฒนาแหล่งน้ำ มีแผน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- (1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2572

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตพื้นที่ป่าไม้	(พื้นที่กิจกรรมส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ)	2,534,650
1.1 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	1. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	2,364,000
เนื้อที่ 34 ไร่	1.1 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	2,172,000
1.2 เขตพื้นที่พรุธรรมชาติ	1.2 อนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก	192,000
เนื้อที่ 39,064 ไร่	2. การปรับปรุงบำรุงดิน	170,650
	2.1 สาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ	650
	2.2 สาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด.	170,000
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม		790,125
2.1 เขตพื้นที่ทำนา	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	773,125
เนื้อที่ 208 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	6,500
2.2 ปลูกพืชทางเลือก	1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	295,000
เนื้อที่ 1,566 ไร่	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	30,000
2.3 ปลูกไม้ผล	1.4 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
เนื้อที่ 70 ไร่	1.5 การทำปุ๋ยหมัก	340,000
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	85,000
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	375
	2. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	17,000
	2.1 ถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาที่ดิน	17,000
รวมแผนงาน/โครงการ		3,324,775

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา ปลูกพืชทางเลือก และปลูกไม้ผล

(1) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP)

(กรมวิชาการเกษตร)

(2) โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

(กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สักและพัฒนาคุณภาพชีวิต บริเวณป่าลุ่มน้ำของกลุ่มน้ำปาย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น	หน่วยงาน
เขตพื้นที่เกษตรกรรม		
- เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 208 ไร่	1. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP)	กรมวิชาการเกษตร
- ปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 1,566 ไร่	2. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่	กรมส่งเสริมการเกษตร
- ปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่	3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	กรมส่งเสริมการเกษตร
	4. โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สักและพัฒนาคุณภาพชีวิต บริเวณป่าลุ่มน้ำของกลุ่มน้ำปาย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน 5 ปี (พ.ศ. 2567- 2571)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงานโครงการ	หน่วย	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ (บาท)					งบประมาณ (บาท)
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571	
1. เขตพื้นที่ป่าไม้ 1.1 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม เนื้อที่ 34 ไร่ 1.2 เขตพื้นที่ธรรมชาติ เนื้อที่ 39,064 ไร่	(พื้นที่กิจกรรมส่งเสริมการดำเนินงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ)													2,534,650
	1. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน													2,364,000
	1.1 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	ไร่	80	80	80	80	80	400	434,400	434,400	434,400	434,400	434,400	2,172,000
	1.2 อนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก	ไร่	80	80	80	80	80	400	38,400	38,400	38,400	38,400	38,400	192,000
	2. การปรับปรุงบำรุงดิน													170,650
	2.1 สาธิตการทำปุ๋ยหมัก	ไร่	10	10	10	10	10	50	130	130	130	130	130	650
2. เขตพื้นที่เกษตรกรรม 2.1 เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 208 ไร่ 2.2 ปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 1,566 ไร่ 2.3 ปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่	2.2 สาธิตการทำปุ๋ยหมัก พด.	ไร่	10	10	10	10	10	50	34,000	34,000	34,000	34,000	34,000	170,000
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน													790,125
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ลิตร	100	100	100	100	100	500	1,300	1,300	1,300	1,300	1,300	6,500
	1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	2	2	2	2	2	10	59,000	59,000	59,000	59,000	59,000	295,000
	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	ไร่	400	400	400	400	400	2,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	30,000
	1.4 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250
	1.5 การทำปุ๋ยหมัก	ตัน	20	20	20	20	20	100	68,000	68,000	68,000	68,000	68,000	340,000
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	ตัน	10	10	10	10	10	50	17,000	17,000	17,000	17,000	17,000	85,000
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	5	5	5	5	5	25	75	75	75	75	75	375
	2. โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่													17,000
รวมเป้าหมายและงบประมาณดำเนินการ		กลุ่ม	2	2	2	2	2	10	3,400	3,400	3,400	3,400	3,400	17,000
									664,955	664,955	664,955	664,955	664,955	3,324,775

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำ แก้ปัญหาไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ทำกิน แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลสบป่อง กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาในภาพรวมของตำบลสบป่อง สรุปได้ว่า มีปัญหาที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และ 2) ปัญหาดินเสื่อมโทรม โดยมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และปัญหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้านั้น นอกจากผลกระทบของตะกอนดินในแหล่งน้ำจนตื้นเขินดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

สำหรับประเด็นปัญหาการขาดแคลนน้ำ มีข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาโดยดำเนินการ 5 ประการ คือ (1) สร้างอ่างเก็บน้ำ (2) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงฝายกั้นน้ำ และลำน้ำ (3) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำไปสู่พื้นที่การเกษตร (4) ก่อสร้างระบบประปาภูเขาโดยส่งน้ำด้วยท่อ P.E. และ (5) ฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 5 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้ว สรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ประกอบด้วยป่าอนุรักษ์ ได้แก่ เขตอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสันปันแดน และป่าสงวน ซึ่งการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ตอนบน โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหา โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ส่วนของต้นน้ำ อยู่บริเวณด้านทิศตะวันออกของตำบล สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันเชิงซ้อน (ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์) มีระดับความสูงเสียดินในระดับรุนแรง พื้นที่ต้นน้ำมีหมู่ที่ 2 4 5 และ 8 การจัดการพื้นที่ต้องปลูกป่าเสริม สร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ โดยจัดทำประปาภูเขาและก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำทางตอนบนของตำบล ได้แก่ ในพื้นที่ห้วยน้ำริน บ้านน้ำริน ม.2

2. ส่วนของกลางน้ำ อยู่บริเวณตอนกลางของตำบล สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่ลาดชัน(ความลาดชัน 20-35 เปอร์เซ็นต์) พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูงเสียดินในระดับน้อยถึงปานกลาง พื้นที่กลางน้ำมีหมู่ที่ 1 6

และ 7 การจัดการพื้นที่ควรก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต

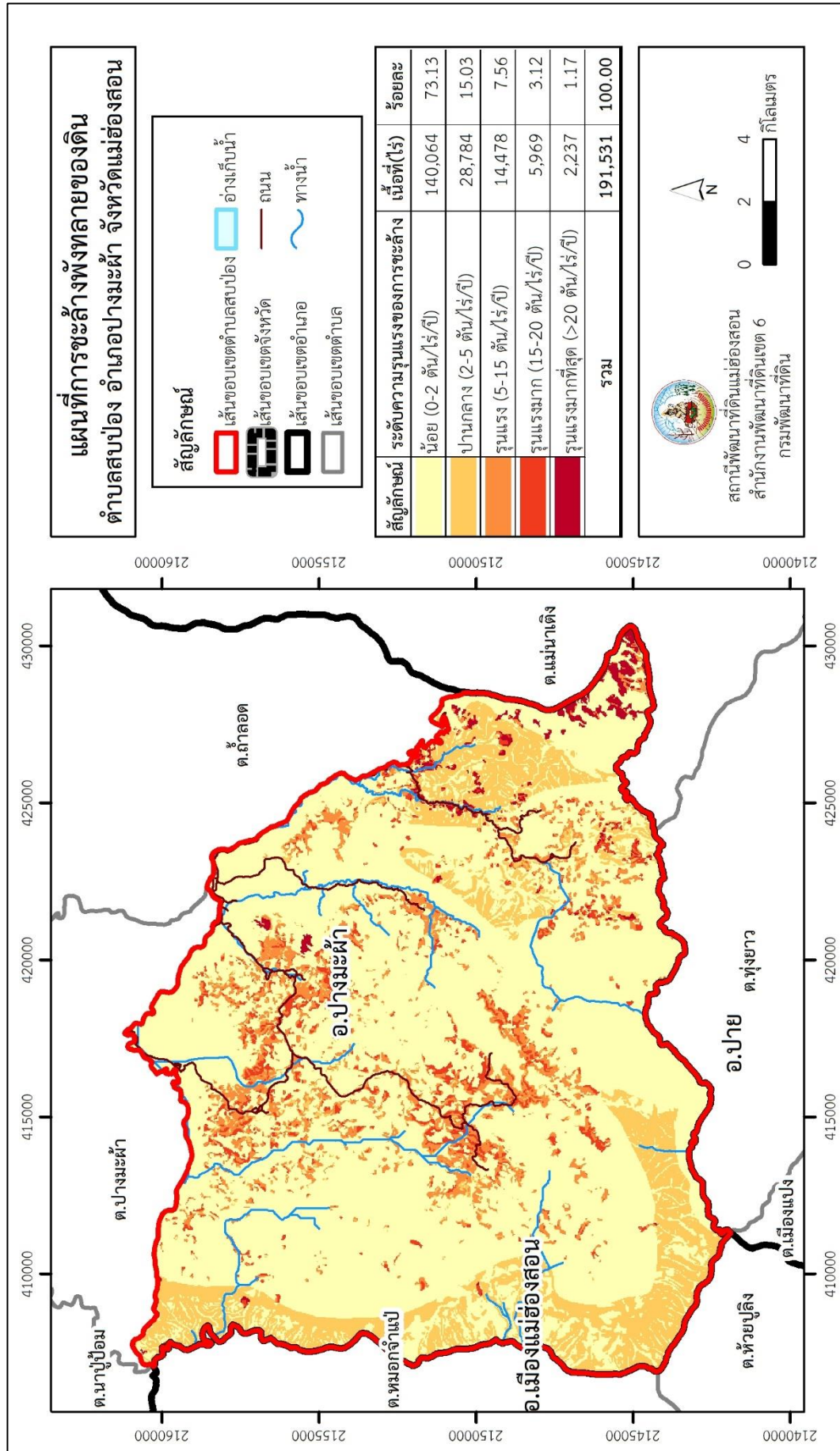
3. ส่วนของปลายน้ำ อยู่บริเวณตอนบนของตำบลด้านทิศเหนือ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่ลาดชัน แต่น้อยกว่าในส่วนของต้นน้ำ และกลางน้ำ (ความลาดชันน้อยกว่า 12 เปอร์เซ็นต์) ยังคงมีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดินและไหลลงสู่แม่น้ำ พื้นที่ปลายน้ำคือหมู่ที่ 3 การจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ พัฒนาแหล่งน้ำชุมชนชุดลอกสระเก็บน้ำ พร้อมระบบส่งน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต เพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (3) ดินตื้น โดยในพื้นที่ตำบลสบป่องส่วนใหญ่ มีความลาดชัน มีการทำการเกษตรแบบเชิงเตี้ยมา ยาวนาน คุณภาพของดินจึงไม่ค่อยจะเหมาะสมต่อการเกษตร และจากการวิเคราะห์การชะล้างพังทลายของดินของตำบลสบป่อง (ตารางที่ 7-4, และ รูปที่ 7-1) ซึ่งมีเนื้อที่รวม 191,531 ไร่ นั้น พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่มีการสูญเสียดินที่มีความรุนแรงน้อย 140,064 ไร่ นอกจากนี้ในพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่า 12% และไม่มีการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

ตารางที่ 7-4 ระดับการสูญเสียดินของตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระดับการสูญเสียดิน	อัตราการสูญเสียดิน (ตัน/ไร่/ปี)	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
น้อย	0-2	140,064	73.13
ปานกลาง	2-5	28,784	15.03
รุนแรง	5-15	14,478	7.56
รุนแรงมาก	15-20	5,969	3.12
รุนแรงมากที่สุด	มากกว่า 20	2,237	1.17
รวม		191,531	100.00

ที่มา: สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 (2567)

รูปภาพ 7-1 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 มีนาคม 2567.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2567. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบลปี 2565. แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2566. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2567. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง, 2566. วิสัยทัศน์การพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่อง. แหล่งที่มา: <https://soppong.go.th/วิสัยทัศน์การพัฒนา/>. 11 ตุลาคม 2567

กรมพัฒนาที่ดิน LAND DEVELOPMENT DEPARTMENT

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2003/61 ถนนพหลโยธิน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
CALL CENTER 1760
02-941-2227